

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Complectens Tertiam Partem Summæ Theologiæ. Cum Commentariis
Reuerendiss. D. Thomæ de Vio Caietani Cardinalis S. Sixti, Et Opvscvlis
Eivsdem In tres Tomos distinctis

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

Qvaestio LXIII. De effectu sacramentorum qui est character.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72797](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72797)

¶ Circa deductionem conclusionis huius dubium occurrit: nam inualida apparet consequentia, Character sacramentalis est deputatus hominis ad cultum consistentem in recipiendo & tradendo. ergo est potentia: tum quia similis consequentia nihil valet, Character militaris est deputatus hominis ad militiam, consistentem in percutiendi, & ad percutiendum requiritur potentia percussiva. ergo character militaris est potentia ad percutiendum. Et si instetur, quod non est simile, quia potentia percussiva presupponitur, utpote naturalis, potentia autem ad cultum non est naturalis, sed superaddita, hæc inquam instantia nihil obstat argumentum, quia ad militarem percussione ultra naturalem virium potentiam requiritur potentia militaris: sicut ad sanandum requiritur in medico potentia medicinalis: ita ergo obiectio.

Capitu. 2. ec
ele. hierar.
part. 3. parti
ante mediū.

¶ Et eleuatur instantia ad vniuersalem rationem, unde scilicet licet a communissimis inferre determinate speciale, hoc est a deputacione ad cultum Christianæ religionis, ad potentiam respectu eiusdem cultus descendere. Deputatio inquam ad cultum multipliciter fieri potest, scilicet signo, professione, officio, scientia, uoluntate, potentia, ut patet inductum in militia, & alijs cultibus & artibus. Unde inferre, characterem esse potentiam, quia est deputatus hominis ad cultum christianæ religionis, fallacia consequentis videtur.

¶ Ad hoc dicitur, quod Auctor procedit ex determinatis in præcedenti articulo. Et propterea non procedit ex hoc solo, quod character est deputatus ad cultum &c. sed ex hoc, quod character sacramentalis est spiritualis perfectio animæ ad cultum diuinum, secundum ritum Christianum: ita quod non ex quacumque deputacione, sed ex tali deputacione, scilicet, ut perfectio animæ ad talem cultum impresso à Deo procedit litera, ut ipsa met litera de se ipsa testimonium perhibet, auctoritatem afferens Dionysij hoc testantem: ex huiusmodi autem assumpto concludi licuit intentum, si perspicaciter inuisti fuerimus cultum christianæ religionis formaliter, ut Auctor contemplatus est. Ex hoc enim quod character est perfectio animæ ad cultum christianæ religionis, & cultus christianæ religionis formaliter consistit in recipere vel dare, formaliter sequitur, ergo character perficit animam ad recipiendum vel dandum. Sed constat liquido, quod proprium & per se primo perfectiui ad recipere seu dare, est posse recipere aut dare, ergo character est spiritualis potentia, qua homo secundum animam potest recipere vel tradere ea, que sunt christianæ religioni propria. Et confirmatur hæc ratio, quia potentia sola est, qua subtrahæ actus nullus redditur apud Deum, & similiter qua posita, actus efficax est, quantumcumque ab homine prohibitus. Nam subtrahæ charitate, aut scientia, aut fide, si potentia remanet, actus non est nullus, sed contra sola potentia deficiente, alia non sunt efficacia. Sic autem constat esse in proposito, quod subtrahæ characterem, vane omnia recipiuntur: & similiter subtrahæ characterem ordinis vane omnia traduntur, quæ propria ordinis sunt, est ergo character in genere potentia.

¶ Ad obiectionem autem de militari characterem, patet responsio, quod falsum assumit, scilicet literam ex sola deputacione procedere, cum procedat ex tali deputacione, scilicet ut perfectio hominis spiritualiter secundum animam ad cultum spiritualem,

consistentem in recipere & tradere: manifestum quippe est, quod formaliter procedendo, opime absque sophismatis aliqua specie, illatio tenet.

¶ Secunda conclusio est: Hæc spiritualis potentia est instrumentalis. Declaratur a simili, sicut virtus quæ est in sacramentis. Et probatur ex subiectione, quia est potentia ministris: ergo instrumentalis. Antecedens probatur, quia character conuenit ministris Christi, ut sic. Consequentia probatur, quia minister ut sic, habet rationem instrumenti.

¶ Tertia conclusio est: Character non est per se in genere: sed reductiue in secunda specie qualitatis. Prima pars probatur a simili: scilicet ex uirtute in sacramentis, adiuncta ratione communi, quia est quiddam fluxus & incompletum. Secunda uero pars relinquitur, ut euidentis.

¶ Occurrunt autem hic multa dubia. Primum est de genere generalissimo, sub quo ponitur character, quod circa tertiam conclusionem ueritatur. Secundum de specie, & spectat ad eandem conclusionem. Tertium est, circa responsonem ad tertium, quantum ualeat ratio literæ, Si relatio characteris fundaretur immediate super essentia animæ, conueniret naturaliter omni animæ. Quartum est, quantum ualeat ratio literæ, probans quod character non est habitus, quia omnis habitus est bonus, uel malus, ut habes in litera argumento ad oppositum. Propter connexionem tamen materiæ tractabitur tertium dubium, simul cum primo, & secundum simul cum quarto.

¶ Circa primum dubium in quo genere sit character sacramentalis, scito primo, quod Durandus in 4. sent. dist. 4. q. 1. putauit characterem esse relationem rationis. per quam aliquis ex institutione diuina deputatur ad sacras operationes: sicut numerus sortitur rationem pretij. Et eius ratio est, quia ea, que sunt fidei, clarificanda sunt, & non obscuriora reddenda, per characterem autem si ponitur relatio rationis, omnia clara sunt: uero ponitur res realis, obscuriora introducuntur.

¶ Sed positio hæc seipsum lenem monstrat, dum ex communibus tantum, & extraneis procedit. Eiusque falsitas patet ex auctoritate ecclesiæ, extra de baptismo & eius effectu, in cap. maiores. in fine. Vbi dicitur quod sacramentalis operatio, imprimi characterem: certum est enim, quod relatio rationis non imprimitur. Et confirmatur ex concilio florentino, sub Eugenio quarto, ubi dicitur, Tria sacramenta characterem, id est, spirituale quoddam signum a ceteris distinctum, imprimunt in anima indelebile, unde in eandem personam non reiterantur. Hæc ibi.

¶ Scito secundo, quod Scotus in 4. distinctio. 6. questio. 10. ad utramque partem disputat, concludens utrumque posse probabiliter sustineri, & quod character sacramentalis sit res absoluta in genere qualitatis, & quod sit relatio extrinsecus adueniens. Et hanc ultimam opinionem ipse tenet: minus tamen probabilis monstratur ista uia, discutendo tertium dubium. Vbi scito consequentiam factam in litera destrui ex Scotica opinione, distinguente de relatione, uel intrinsece adueniente uel extrinsece. Et uocat relationem intrinsecus aduenientem illam, quæ consequitur fundamentum posito termino: illam autem quæ positis fundamentis & termino non necessario ponitur, uocat relationem extrinsecus aduenientem. Exemplum primi, ut diximus, simile, æquale. Exemplum secundi, ut relatio agentis ad patientem,

¶ Sed contra est, quod Philoſophus dicit in 2. Ethico. Tria sunt in anima, potentia, habitus, & passio: sed character non est passio, quia passio cito transit, character autem indelebilis est, ut infra dicitur. * Similiter etiam non est habitus: quia nullus habitus est, qui se possit ad bene, & male habere: character autem ad utrumque se habet: ut vtrumque eo, quidam bene: alij uero male, quod in habitibus non contingit: nam habitu uirtutis, nullus utitur male: & habitu malitiæ nullus bene. Ergo relinquitur, quod character sit potentia.

¶ Sed contra est, quod Philoſophus dicit in 2. Ethico. Tria sunt in anima, potentia, habitus, & passio: sed character non est passio, quia passio cito transit, character autem indelebilis est, ut infra dicitur. * Similiter etiam non est habitus: quia nullus habitus est, qui se possit ad bene, & male habere: character autem ad utrumque se habet: ut vtrumque eo, quidam bene: alij uero male, quod in habitibus non contingit: nam habitu uirtutis, nullus utitur male: & habitu malitiæ nullus bene. Ergo relinquitur, quod character sit potentia.

¶ Sed contra est, quod Philoſophus dicit in 2. Ethico. Tria sunt in anima, potentia, habitus, & passio: sed character non est passio, quia passio cito transit, character autem indelebilis est, ut infra dicitur. * Similiter etiam non est habitus: quia nullus habitus est, qui se possit ad bene, & male habere: character autem ad utrumque se habet: ut vtrumque eo, quidam bene: alij uero male, quod in habitibus non contingit: nam habitu uirtutis, nullus utitur male: & habitu malitiæ nullus bene. Ergo relinquitur, quod character sit potentia.

Lib. 5. metaph. text. 17. art. 1.

Lib. 2. ethic. c. 5. in prin. tom. 5.

Art. 5. huius quest.

uens, relatio locati ad locum, & huiusmodi. Ad primū genus dicitur non esse motum, sed ad finem ac per hoc posse a Deo de nouo imprimi in animam relationem characteris absque aliquo ablatu nouo fundante illam. Et propterea non sequitur, si relatio characteris poneretur immediate in anima, conueniret naturaliter omni anime.

RESPONDEO. Dicendum, quod sicut dictum est, * sacramenta nouae legis characterem imprimunt, in quantum per ea deputantur homines ad cultum Dei, secundum ritum Christianae religionis. Vnde Dionysius in 2. ca. Ecclesiae hier. cum dixisset, quod Deus in quodam signo tradit sui participationem accedenti ad baptismum, subiungit, Perficiens eum diuinum, & communicatorem diuinorum. Diuinus autem cultus consistit, vel in recipiendo aliqua diuina, vel in tradendo alijs: ad utrumque autem horum requiritur quaedam potentia. Nam ad tradendum aliquid alijs, requiritur potentia actiua: ad recipiendum autem requiritur potentia passiuua. Et ideo character importat quendam potentiam spiritualem ordinatam ad ea quae sunt diuini cultus. Sciendum tamen, quod haec spiritualis potentia est instrumentalis: sicut etiam supra dictum est de virtute, quae est in sacramentis. Habere enim sacramenti characterem competit ministris Dei, minister autem habet se per modum instrumenti, ut Philosophus * dicit in 1. Politic. Et ideo sicut virtus, quae est in sacramentis, non est in genere per se, sed per reductionem eo

aliter respectus, sustinet ipsum habere rationem potentiae, & actiuae & passiuae, pro quanto Deus ordinauit ad istud agere habenti talem respectum, puta sacerdoti, & similiter imprimere in patientem habentem talem respectum, puta, characterem baptismi, ita quod respectus reddit baptismum capacem passionis a Deo sic fluente, & similiter operationem sacerdotis efficacem. Et concurrunt hi respectus tanquam dispositiones in ordine ad agens uoluntariū. Tenedo autem quod character est forma absoluta, sustinet & quod potest poni in prima specie qualitatis, & quod potest poni in secunda, respodetque ad rationem literae, quae in quarto dubio proposita est. primo, quod non oportet omnem habitum esse bonum uel malum, sed potest aliquis habitus esse indifferens. Quod probat dupliciter, tū quia ex actibus indifferenteribus frequentatis causatur habitus indifferens, tum quia frequentans considerationem alicuius conclusionis geometricae, habet habitum indifferenterem. Secundo, quia character potest poni habitus supernaturalis boni remote, ita quod non proxime seu sufficienter potest esse principium actus boni, sed remote, sicut fides, spes, charitas inuisa non est sufficientis principium boni actus, sed inclinatur ad bonum actum cōcurrentibus

quod est quidam fluens, & in completum, ita etiam character non proprie est in genere, vel specie, sed reducitur ad secundam speciem qualitatis. **AD PRIMVM** ergo dicendum, quod figura est quaedam terminatio quantitatis. vnde proprie loquendo, non est, nisi in rebus corporeis: in spiritualibus autem dicitur metaphoricè. Non autem ponitur aliquid in genere, vel specie, nisi per id quod de eo proprie praedicatur. Et ideo character non potest esse in quarta specie qualitatis, licet hoc quidam postulerint.

AD SECUNDVM dicendum, quod in tertia specie qualitatis non sunt, nisi sensibiles passionis: vel sensibiles qualitates. Character autem non est lumen sensibile: ideo non est in tertia specie qualitatis, ut quidam dixerunt.

AD TERTIVM dicendum, quod relatio quae importatur in nomine signi, oportet quod super aliquid fundetur: relatio autem huius signi, quod est character, non potest fundari immediate super essentiam animae, quia sic conueniret omni animae naturaliter. Et ideo oportet

aliji requisitis: multo autem remotius character potest disponere ad bonum actum. **D** Ad horum clariorem notitiam aduertendum est, quod nisi formaliter consideremus, locumque res in suis generibus, uarij multipliciter contingit. Quocirca cum character sacramentalis sit formaliter potentia (est. n. baptismalis character, quo per se primo homo potest recipere sacramenta reliqua, ut patet, & similiter character ordinis, quo primo minister ecclesiae, puta, sacerdos, potest consecrere Eucharistiam &c.) & sit supernaturale accidens impressum animae, consequens est, ut sub illo genere accidentium formaliter loquatur, quod potentias actiuae, vel passiuas continet, quod constat solum qualitatis genus esse, & una illius speciem, secundam. Nec obstat quod non sit naturalis potentia, quoniam sicut sub habitus specie continentur non solum naturales, sed supernaturales habitus, ita sub potentiae accidentalis specie continentur non solum naturales, sed supernaturales potentiae. & in hoc debet quietescere intellectus bene dispositus.

E Ad distractionem autem Scoticam, trahentem relationem ad rationem potentiae, patet responsio ex hoc ipso quod distractio abusu rerum, ac rationum formalium est. **¶** Ad id uero quod primo dicit de habitu indifferenter, dicens quod nullus est actus humanus singularis indifferens moraliter, quod fit uel quod ubi, sicut propter &c. debet, & sic est bonus moraliter: uel non quod ubi, aut, sicut, aut propter, aut &c. debet, & sic est malus moraliter. Nec est inter ista duo medium in actu exercito, quia distinguuntur penes affirmationem, & negationem, ac per hoc nullus potest esse habitus indifferens ex hoc capite. **¶** Ad id uero quod de consideratione frequenti conclusionis geometricae subditur, dicitur quod si consideratio est scientifica, generatur habitus bonus. I. scientiae, quae est uirtus, ac per hoc boni tantum puta ueritatis uero consideratio est non scientifica, generabitur habitus opinariuus, qui etiam non est indifferens, sed declinat ad bonum uel malum, prout declinat ad uerum uel falsum.

An preced.

Ca. eccl. hic de respectu istis extrinsecis, qui forte non sunt intelligibiles, quoniam omnis respectus formaliter sumptus hoc ipsum quod est, est ad aliud se habere, & si est ad aliud se habere, est in genere ad aliquid, quod est quartū predicamentum. Et rursus, si est ad aliud se habere, necesse est ut consequatur fundamentum ex sola noua positione alterius: alioquin non esset ad aliud, & propterea si est ad aliud se habere, ad illud non est motus, ut ex hac ratione pbatur 5. Physicorum, ab Arist. Et super hoc, scilicet si per ipsa relatione formaliter, in quantum relatio est, fundatur auctor hic rationem suam, relatio enim formaliter sumpta, quae hoc ipsum quod est, est ad aliud: si realis est nascitur cum fundamento non simpliciter in actu, sed sic quod ex sola appositione termini sit actus similitudo enim nascitur cum alio sic, quod posito eo alio, statim similitudo in primo alio contingit, & sic de alijs. Ac per hoc si relatio characteris immediate fundaretur in anima, uasceretur simul cum anima, sic quod posito illius termino, statim in anima confluere relatio characteris & si, sic confluere cum anima, clare patet, quod naturaliter conueniret omni anime. Quocirca aut character non est in genere ad aliquid nisi aequi uoce, & tunc si est respectus, quaeatur illius generis, necesse est facile fingere aliud genus, cum ponatur res spiritualis, & non sit formaliter passio, aut si est in genere ad aliquid definitio posita ab Arist. non est communis suo generi & exclusio motus ab ad aliquid cum illius ratione, s. Physic. non est uniuersalis de ipso genere ad aliquid, sed particularis, hoc est de aliqua specie relationis, scilicet intrinsecae quoniam Arist. probando ad relationem non esse motum, attulit relationem, quae secundum Scotum uocatur extrinsecis adueniens, scilicet de uir & muliere. Nam relatio dextrae inter me & columban non sequitur fundamentum posito termino, loquendo ut Scot. loquitur. Nam posito animali habente dextram, & posita columba, non sequitur relatio dextrae inter ipsa: potest enim columna poni neutra. Et accidit huiusmodi phantasia, quia non consideratur fundamentum ut fundamentum, & terminus ut terminus, sed remote. Verbi gratia, relatio agentis ad patientem, non habet pro extremis ignem & aquam, sed ignem calefacientem, & aquam patientem a calefaciente, & sic de alijs. Vnde non remote, sed propinque sumendo fundamentum & terminum (hoc est secundum eas dispositiones, secundum quas hoc fundatur, & illud terminatur) nulla est relatio realis, quae non confluat in fundamentum, posito termino. Sed haec pertranseundo sunt dicta pro claritate litterae, quae de relatione loquitur formaliter, sicut & Philosophus 5. Physico.

ba. eccl. hic de respectu istis extrinsecis, qui forte non sunt intelligibiles, quoniam omnis respectus formaliter sumptus hoc ipsum quod est, est ad aliud se habere, & si est ad aliud se habere, est in genere ad aliquid, quod est quartū predicamentum. Et rursus, si est ad aliud se habere, necesse est ut consequatur fundamentum ex sola noua positione alterius: alioquin non esset ad aliud, & propterea si est ad aliud se habere, ad illud non est motus, ut ex hac ratione pbatur 5. Physicorum, ab Arist. Et super hoc, scilicet si per ipsa relatione formaliter, in quantum relatio est, fundatur auctor hic rationem suam, relatio enim formaliter sumpta, quae hoc ipsum quod est, est ad aliud: si realis est nascitur cum fundamento non simpliciter in actu, sed sic quod ex sola appositione termini sit actus similitudo enim nascitur cum alio sic, quod posito eo alio, statim similitudo in primo alio contingit, & sic de alijs. Ac per hoc si relatio characteris immediate fundaretur in anima, uasceretur simul cum anima, sic quod posito illius termino, statim in anima confluere relatio characteris & si, sic confluere cum anima, clare patet, quod naturaliter conueniret omni anime. Quocirca aut character non est in genere ad aliquid nisi aequi uoce, & tunc si est respectus, quaeatur illius generis, necesse est facile fingere aliud genus, cum ponatur res spiritualis, & non sit formaliter passio, aut si est in genere ad aliquid definitio posita ab Arist. non est communis suo generi & exclusio motus ab ad aliquid cum illius ratione, s. Physic. non est uniuersalis de ipso genere ad aliquid, sed particularis, hoc est de aliqua specie relationis, scilicet intrinsecae quoniam Arist. probando ad relationem non esse motum, attulit relationem, quae secundum Scotum uocatur extrinsecis adueniens, scilicet de uir & muliere. Nam relatio dextrae inter me & columban non sequitur fundamentum posito termino, loquendo ut Scot. loquitur. Nam posito animali habente dextram, & posita columba, non sequitur relatio dextrae inter ipsa: potest enim columna poni neutra. Et accidit huiusmodi phantasia, quia non consideratur fundamentum ut fundamentum, & terminus ut terminus, sed remote. Verbi gratia, relatio agentis ad patientem, non habet pro extremis ignem & aquam, sed ignem calefacientem, & aquam patientem a calefaciente, & sic de alijs. Vnde non remote, sed propinque sumendo fundamentum & terminum (hoc est secundum eas dispositiones, secundum quas hoc fundatur, & illud terminatur) nulla est relatio realis, quae non confluat in fundamentum, posito termino. Sed haec pertranseundo sunt dicta pro claritate litterae, quae de relatione loquitur formaliter, sicut & Philosophus 5. Physico.

Qua. p. p. per ipsa relatione formaliter, in quantum relatio est, fundatur auctor hic rationem suam, relatio enim formaliter sumpta, quae hoc ipsum quod est, est ad aliud: si realis est nascitur cum fundamento non simpliciter in actu, sed sic quod ex sola appositione termini sit actus similitudo enim nascitur cum alio sic, quod posito eo alio, statim similitudo in primo alio contingit, & sic de alijs. Ac per hoc si relatio characteris immediate fundaretur in anima, uasceretur simul cum anima, sic quod posito illius termino, statim in anima confluere relatio characteris & si, sic confluere cum anima, clare patet, quod naturaliter conueniret omni anime. Quocirca aut character non est in genere ad aliquid nisi aequi uoce, & tunc si est respectus, quaeatur illius generis, necesse est facile fingere aliud genus, cum ponatur res spiritualis, & non sit formaliter passio, aut si est in genere ad aliquid definitio posita ab Arist. non est communis suo generi & exclusio motus ab ad aliquid cum illius ratione, s. Physic. non est uniuersalis de ipso genere ad aliquid, sed particularis, hoc est de aliqua specie relationis, scilicet intrinsecae quoniam Arist. probando ad relationem non esse motum, attulit relationem, quae secundum Scotum uocatur extrinsecis adueniens, scilicet de uir & muliere. Nam relatio dextrae inter me & columban non sequitur fundamentum posito termino, loquendo ut Scot. loquitur. Nam posito animali habente dextram, & posita columba, non sequitur relatio dextrae inter ipsa: potest enim columna poni neutra. Et accidit huiusmodi phantasia, quia non consideratur fundamentum ut fundamentum, & terminus ut terminus, sed remote. Verbi gratia, relatio agentis ad patientem, non habet pro extremis ignem & aquam, sed ignem calefacientem, & aquam patientem a calefaciente, & sic de alijs. Vnde non remote, sed propinque sumendo fundamentum & terminum (hoc est secundum eas dispositiones, secundum quas hoc fundatur, & illud terminatur) nulla est relatio realis, quae non confluat in fundamentum, posito termino. Sed haec pertranseundo sunt dicta pro claritate litterae, quae de relatione loquitur formaliter, sicut & Philosophus 5. Physico.

Qua. p. p. per ipsa relatione formaliter, in quantum relatio est, fundatur auctor hic rationem suam, relatio enim formaliter sumpta, quae hoc ipsum quod est, est ad aliud: si realis est nascitur cum fundamento non simpliciter in actu, sed sic quod ex sola appositione termini sit actus similitudo enim nascitur cum alio sic, quod posito eo alio, statim similitudo in primo alio contingit, & sic de alijs. Ac per hoc si relatio characteris immediate fundaretur in anima, uasceretur simul cum anima, sic quod posito illius termino, statim in anima confluere relatio characteris & si, sic confluere cum anima, clare patet, quod naturaliter conueniret omni anime. Quocirca aut character non est in genere ad aliquid nisi aequi uoce, & tunc si est respectus, quaeatur illius generis, necesse est facile fingere aliud genus, cum ponatur res spiritualis, & non sit formaliter passio, aut si est in genere ad aliquid definitio posita ab Arist. non est communis suo generi & exclusio motus ab ad aliquid cum illius ratione, s. Physic. non est uniuersalis de ipso genere ad aliquid, sed particularis, hoc est de aliqua specie relationis, scilicet intrinsecae quoniam Arist. probando ad relationem non esse motum, attulit relationem, quae secundum Scotum uocatur extrinsecis adueniens, scilicet de uir & muliere. Nam relatio dextrae inter me & columban non sequitur fundamentum posito termino, loquendo ut Scot. loquitur. Nam posito animali habente dextram, & posita columba, non sequitur relatio dextrae inter ipsa: potest enim columna poni neutra. Et accidit huiusmodi phantasia, quia non consideratur fundamentum ut fundamentum, & terminus ut terminus, sed remote. Verbi gratia, relatio agentis ad patientem, non habet pro extremis ignem & aquam, sed ignem calefacientem, & aquam patientem a calefaciente, & sic de alijs. Vnde non remote, sed propinque sumendo fundamentum & terminum (hoc est secundum eas dispositiones, secundum quas hoc fundatur, & illud terminatur) nulla est relatio realis, quae non confluat in fundamentum, posito termino. Sed haec pertranseundo sunt dicta pro claritate litterae, quae de relatione loquitur formaliter, sicut & Philosophus 5. Physico.

¶ Circa secundum dubium, scito Scotum in 4. dist. 6. q. 10. d. p. p. p. per ipsa relatione formaliter, in quantum relatio est, fundatur auctor hic rationem suam, relatio enim formaliter sumpta, quae hoc ipsum quod est, est ad aliud: si realis est nascitur cum fundamento non simpliciter in actu, sed sic quod ex sola appositione termini sit actus similitudo enim nascitur cum alio sic, quod posito eo alio, statim similitudo in primo alio contingit, & sic de alijs. Ac per hoc si relatio characteris immediate fundaretur in anima, uasceretur simul cum anima, sic quod posito illius termino, statim in anima confluere relatio characteris & si, sic confluere cum anima, clare patet, quod naturaliter conueniret omni anime. Quocirca aut character non est in genere ad aliquid nisi aequi uoce, & tunc si est respectus, quaeatur illius generis, necesse est facile fingere aliud genus, cum ponatur res spiritualis, & non sit formaliter passio, aut si est in genere ad aliquid definitio posita ab Arist. non est communis suo generi & exclusio motus ab ad aliquid cum illius ratione, s. Physic. non est uniuersalis de ipso genere ad aliquid, sed particularis, hoc est de aliqua specie relationis, scilicet intrinsecae quoniam Arist. probando ad relationem non esse motum, attulit relationem, quae secundum Scotum uocatur extrinsecis adueniens, scilicet de uir & muliere. Nam relatio dextrae inter me & columban non sequitur fundamentum posito termino, loquendo ut Scot. loquitur. Nam posito animali habente dextram, & posita columba, non sequitur relatio dextrae inter ipsa: potest enim columna poni neutra. Et accidit huiusmodi phantasia, quia non consideratur fundamentum ut fundamentum, & terminus ut terminus, sed remote. Verbi gratia, relatio agentis ad patientem, non habet pro extremis ignem & aquam, sed ignem calefacientem, & aquam patientem a calefaciente, & sic de alijs. Vnde non remote, sed propinque sumendo fundamentum & terminum (hoc est secundum eas dispositiones, secundum quas hoc fundatur, & illud terminatur) nulla est relatio realis, quae non confluat in fundamentum, posito termino. Sed haec pertranseundo sunt dicta pro claritate litterae, quae de relatione loquitur formaliter, sicut & Philosophus 5. Physico.

Et quia character est forma supernaturalis, a Deo pro munere...

aliquid poni in anima, super quod fundetur talis relatio, & hoc est essentia characteris.

Ad quartum dicendum, quod character habet rationem signi per comparationem ad sacramentum sensibile...

ARTICVLVS III.

Vtrum character sacramentalis sit character Christi.

Ad tertium sic proceditur. Videtur, quod character sacramentalis non sit character Christi.

1. Nolite contristare Spiritum sanctum Dei, in quo signati estis: sed signatio importatur in ratione characteris.

2. Præterea character habet rationem signi: est autem signum gratiæ, quæ per sacramentum confertur: gratia autem infunditur animæ a tota Trinitate.

3. Præterea ad hoc aliquis characterem accipit, ut eo a ceteris distinguatur: sed distinctio sanctorum ab alijs fit per charitatem, quæ sola distinguit inter filios regni.

4. Præterea characterem habere dicuntur, ut pater Apoc. 13. Charitas autem non attribuitur Christo, sed magis Spiritui sancto, secundum illud Rom. 5. Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum, qui datus est nobis.

5. Præterea gratia Domini nostri Iesu Christi, & charitas Dei, ergo videtur quod character sacramentalis non sit attribuendus Christo.

Sed contra est, quod quidam sic definiunt characterem. Character est potentia, quæ ad specialia descendunt de potestate effectiua transubstantiationis in eucharistia &c.

In corp. ar. & ar. p. 1. 4. dist. 4. q. 1. art. 2. & art. 3. q. 5.

Lib. 18. c. 18. in prin. tom. 3.

Super Questionis sexagesimæ articulum tertium.

Titulus de Christo loquitur, ut est uerbum incarnatum, ut distinguitur a patre & Spiritu sancto, ac ipsa Trinitate. Denotat autem obliquus casus, auctoritatem in ipso Christo...

RESPON. Dicendum, quod (sicut ex supradictis patet) character proprie est signaculum quoddam, quo aliquid insignitur, ut ordinatum in aliquem finem: sicut character insignitur denarius ad usum commutatum, & milites characterem insigniuntur, quasi ad militiam deputati.

Ad hoc insignitur signaculo gratiæ, secundum illud Ezech. 9. Signa Thau super frontes uirorum gementium, & dolentium. & Apoc. 7. Nolite nocere terræ & mari, neque arboribus, quoad usque signemus seruos Dei nostri in frontibus eorum.

Ad primum ergo dicendum, quod Apostolus ibi loquitur de configuratione, secundum quam aliquis deputatur ad futuram gloriam, quæ fit per gratiam: quæ spiritui sancto attribuitur, in quantum ex amore procedit, quod Deus nobis aliquid gratis largiatur, quod ad rationem gratiæ pertinet. Spiritus autem sanctus amor est.

Notandum hic, quam formalis sit doctrina Auctoris, dum de cultu Christianæ religionis tractans in Christum caput, non secum quæcumque illius conditionem, sed secundum sacerdotium, reduci characterem Christiani cultus: sacerdotis enim est principatus cuiusque religionis tam ueræ quam falsæ.

Art. 1. huiusmodi quæst.

Art. 1. huiusmodi quæst.

4. dist. art. 3. q. 5.

character sacramentalis est Christi sacerdotis character, consequens esse: sit quædam diminuta imitatio ordinata ad actus speciales ad Christi sacerdotium: quod est esse participationem sacerdotij Christi. Baptismali siquidem characteri a Christi sacerdote habet homo formaliter & esse membrum Christianæ religionis, & esse capacem recipientem sacramentorum a Christi sacerdote demeritorum. Et simile proportionatur est de aliorum sacramentorum characteribus.

Super Questionis sexagesimæ articulum quartum.

Titulus clarus.

In corpore vna conclusio. Character est subiective in potentia animæ. Probatur. Character est signum, quo anima insignitur ad recipientium vel tradendum. Quod sunt cultus Christiani. ergo ordinatur ad actus. ergo est in potentia animæ. Prima consequentia (si non nisi implicite in litera habetur) probatur ex eo, quod cultus divinus in actibus consistit. Secunda autem, quia potentia animæ ordinatur ad opera, sicut essentialiter ad esse.

In responsione ad primam adverte distinctionem in litera posita, de eo ad quod disponit character, vel proprie vel remote, & quod proxime disponit ad actum Christianæ religionis remote autem dispositionem ad gratiam. Et hoc probatur in litera: quia ad hoc disponit ex consequenti. Et in potes adverte, quod disponere ad gratiam est eius conditio sibi & multis aliis: multa enim alia disponunt ad gratiam (ut patet) & non est de numero proprio sibi.

Hæc si retineatur videbis vanum esse laborem Scoti in ultimo dist. 64. sen. procedens ex eo, quod dispositio ad formam, nunquam est in potentia naturali: hoc enim falsum esse constat de dispositione, non proxime sed remote. Potest enim res quæ non nisi remote, & ex consequenti est dispositio ad gratiam (quæ in essentia animæ ponenda est) ponitur in quacunque potentia animæ: immo etiam in membris exterioribus: modum enim dispositiones (ut in litera dicitur) non utendi cum subiectum ex eo, ad quod remote disponunt, sed ex eo ad quod proxime disponunt.

Cane hinc dicta de characterem intelligas de sacramentis characterem imprimentibus, & incidas in foveam, putans quod sit

vnde & i. ad Corinth. 12. dicitur, Divisiones gratiarum sunt, idem autem Spiritus.

AD SECUNDUM dicendum, quod character sacramentalis est res respectu sacramenti exterioris, & est sacramentum respectu ultimi effectus. & ideo dupliciter potest aliquid characteri attribui. Vno modo, secundum rationem sacramenti, & hoc modo est signum inuisibile gratiæ, quæ in sacramento conferitur. Alio modo, sicut propriam rationem characteris: & hoc modo est signum configuratum alicui principali, apud quem residet auctoritas eius, ad quod aliquis deputatur: sicut milites qui deputantur ad pugnam, insigniuntur signo ducis, quo quodammodo ei configurantur. Et hoc modo illi, qui deputantur ad cultum Christianum, cuius auctor est Christus, characterem accipiunt, quo Christo configurantur: unde proprie est character Christi.

AD TERTIUM dicendum, quod characterem distinguitur alijs ab alio per comparisonem ad aliquem finem in quem ordinatur, qui characterem accipit: sicut dictum est de characterem militari, quo in ordine ad pugnam distinguitur miles regis a mi ite hostis. Et similiter characterem fidelium, est quo distinguuntur fideles Christiani a servis diaboli, vel in ordine ad vitam æternam, vel in ordine ad cultum præsentis Ecclesiæ: quorum primum fit per charitatem, & gratiam ut obiectio procedit, secundum autem fit per characterem sacramentalem: vnde & characterem bestiarum intelligi potest per oppositum, vel obstinata malitia, quæ alij deputantur ad penam æternam, vel professio illiciti cultus.

ARTICVLVS III.

Utrum character sit in potentia animæ sicut in subiecto.

AD QVARTVM sic procedit. Videtur quod character non sit

A cramenta huiusmodi conferant gratiam ex consequenti, sicutque principaliter causa characterem, & ex consequenti gratia: quia character, ut in litera dicitur, non proxime, sed ex consequenti dispositio est ad gratiam. Recolito superius habitæ doctrinæ, quod scilicet gratia est principalis sacramentorum effectus, & character est effectus secundarius, & per se non licere attribuire sacramento conditionem characteris, cum enim quod character est remote, & ex consequenti dispositio ad gratiam, fiat quod gratia sit principalis effectus sacramenti: tunc non gratia non esset principalis effectus sacramenti, si solum daretur per sacramentum, ut sequela ad characterem: quæ phantasia procul sit a te: baptismus namque est principaliter lacrum regenerationis in filios Dei: in membra Christi: & secundario impressus characteris, & confert gratiam ex primo principaliter, & præter hoc habet vnde conferat gratiam ex consequenti, scilicet propter characterem, ita quod character naturali ordine est effectus gratiæ, per quam aliquis fit Christianus formatus, prius natura esse, quod spectat ad gratiam, quam posse, quod est characteris: & cum hoc est dispositio ex consequenti ad gratiam, pro quanto ad posse dicitur a Deo, comitatur antecedenter, vel consequenter largitio bene posse.

in potentia animæ sicut in subiecto. Character enim dicitur esse dispositio ad gratiam: sed gratia est in essentia animæ, sicut in subiecto, ut in secunda parte dictum est. * ergo videtur quod character sit in essentia animæ, non autem in potentia.

¶ 2. Præter. Potentia animæ non videtur esse subiectum alicuius, nisi habitus vel dispositionis: sed character (ut dictum est) non est habitus vel dispositio, sed magis potentia, cuius subiectum non est nisi essentia animæ: ergo videtur quod character non sit, sicut in subiecto in potentia animæ, sed magis in essentia ipsius.

¶ 3. Præterea. Potentia animæ rationalis distinguuntur per cognitivas, & appetitivas: sed non potest dici, quod character sit tantum in potentia cognitiua, neque etiam tantum in potentia appetitiua (quia non ordinatur, neque ad cognoscendum tantum, neque ad appetendum) similiter etiam non potest dici, quod sit in utraque, quia idem accidens non potest esse in diversis subiectis. ergo videtur quod character non sit in potentia animæ sicut in subiecto, sed magis in essentia.

SED CONTRA est, quod (sicut in præmissa definitione * characteris continetur) character imprimitur animæ rationali secundum imaginem: sed imago Trinitatis in anima attenditur secundum potentias, ergo character in potentia animæ existit.

RESPON. Dicendum, quod (sicut dictum est *) character est quoddam signaculum, quo anima insignitur ad suscipiendum, vel alijs tradendum ea, quæ sunt diuini cultus. Diuinus autem cultus in quibusdam actibus consistit. Ad actus autem proprie ordinantur potentia animæ, sicut essentia ordinatur ad esse. Et ideo character non est sicut in subiecto in essentia animæ, sed in eius potentia.

AD PRIMVM ergo dicen-

ultima questione, ponente characterem in voluntate, tum, quia est dispositio ad gratiam, quæ est in voluntate, quia gratia est idem quod charitas, tum quia si character est signum vel fundamentum obligationis animæ ad Deum, rationabile est, quod ponatur in illa potentia, cuius primo est obligare, vel esse rationem obligandi, talis autem est voluntas, quia præcise per actum eius aliquis se obligat principaliter, reliqua enim concurrentia ad obligationem, non sunt nisi quedam præambula aut signa.

P. 2. q. 110. 2.

Art. 2. huius quest.

Ar. 1. præced. in argum. sed contra.

Ar. præced.

¶ Ad hoc dicitur, quod Auctor & inferius in sequenti articulo in responstone ad secundum, probat characterem non esse in uoluntate: quia character est uis instrumentalis: ac per hoc confititur in moueri ab alio: uoluntatis uero, est mouere seipsam ad operandam. diffonat igitur conditio characteris a conditione uoluntatis. Et hic probat characterem esse in intellectu: quia actus ad quos proxime disponit, scilicet recipere uel tradere ea, quae sunt Christiani cultus, sunt quaedam fidei protestationes. Unde ad primam Scoti obiectionem non oportet aliter respondere: quia iam dictum est, quod characteri non assignatur subiectum, ex eo quod est dispositio ad gratiam: quia remote ad eam disponit.

¶ Ad secundum autem dicitur primo, quod conditionalis assumpta est falsa: quia non est necessaria, quia cum ueritate antecedentis stat quod character sit in illa potentia, cuius sunt primo actus operationes, ad quas character obligat, & non in potentia, quae est primo obligatiua. Dicitur secundo, quod antecedens potest dupliciter intelligi, quod character sit obligatiuus uel proxime, uel ex consequenti. Et quod character proxime & proxime, non est quid obligatiuum, sed professio Christiani cultus & fidei, & propter huiusmodi professionem obligat, quod est ex consequenti obligare: character enim in anima monstrat animam Christianae religionis, ac per hoc obligatam Christo, & non e contra: sicut character militaris monstrat militem romanum, & ideo obligat Caesari. Argumentum autem uenturum antecedente in primo sensu, in quo etiam prima testatur responsio, fallam consistit conditionalem.

¶ Circa eandem responstone dubium aliud occurrit, de ratione assignata in littera, scilicet quia diuinus cultus est quaedam fidei protestatio per exteriora signa: ideo character est in intellectu, in quo est fides. Si enim characteri assignandum est subiectum, ex cultu diuino, ad quem proxime disponit, consequens est ut subiectum eius sit illudmet quod est subiectum proprii & proximi principii ipsius cultus, magis quam illud quod est subiectum principii communis & remoti omnium cultus: sed proprium proximumque cultus Dei principium est religionis uirtus, quae est in uoluntate, ergo character, qui potentia est ad recipiendum, uel tradendum ea quae sunt cultus, est in uoluntate, & non in intellectu, in quo est fides, quae remotum est principium cultus, quia mediante religione, & commune, quia fides operatur mediate ea quae sunt militari uirtutum: puta spei, charitatis, religionis, &c.

¶ Ad hoc dicitur, quod characterem conuenire in subiecto cum fide magis quam cum religione, ex duobus sumi potest. Primo ex eo, quod tam fides quam character inter principia religionis computatur: uniuersa namque religio filia est fidei, & quaedam fidei protestatio: ex religione namque proficitur quilibet fides sua. Character quoque cum potentia sit actiua uel passiua actiua religionis, principii rationem habet, secundo ex eo, quod tam fides quam character respicit diuinum cultum, secundum id quod est: religio autem respicit diuinum cultum secundum rationem boni, est enim religio uirtus moralis cuius est reddere hominem

bonum, & eius opus bonum efficere: fide enim & characterem homo potest in actus religionis: religione autem homo bene se habet ad illos. Et hinc fit, ut character respiciat Christianum cultum, ut professio quaedam fidei est, & non ut bene uel male fit, & propterea ad fidei subiectum accedit, & non sicut ad subiectum religionis.

¶ Ad obiectionem autem in oppositum, dicitur, quod propositio illa: si characteri debetur subiectum ratione cultus, debet potius poni in subiecto principii proximi ipsius cultus, quam principii remoti eiusdem: uera forte est ceteris paribus: sed hic non sunt cetera paria, quia cultus respicitur a principio proximo, pro ut bene uel male fit, a quatione longae est charactera: principio uero remoto respicitur secundum id quod est: in qua ratione conuenit character cum fide, quae est principium remotum, & commune. Et propterea non sequitur, characterem esse in uoluntate, in qua est religio: sed concluditur oppositum, scilicet esse in intellectu, in quo est fides.

ARTICVLVS V.

Vtrum character insit anima indelebiliter.

AD QUINTVM sic proceditur. **A** Videtur, quod character non insit anima indelebiliter. **Q**uanto enim aliquid accidens est perfectius, tanto firmius inhaeret: sed gratia est perfectior quam character: quia character ordinatur ad gratiam, sicut ad ulteriorem finem: gratia autem amittitur per peccatum, ergo multo magis character.

¶ 2. Praet. Per characterem aliquis deputatur diuino cultui, sicut dictum est. * Sed aliqui a cultu diuino transeunt ad contrarium cultum, per apostasiam a fide, ergo uidetur, quod tales amittant characterem sacramentalem.

¶ 3. Praet. Cessante fine, cessare debet & id quod est ad finem, alioquin frustra remaneret: sicut post

eter autem est huiusmodi, ut patet, ergo. ¶ Ad hoc dicitur, quod characterem esse in alia potentia quam intellectus uel uoluntatis, est impossibile: quia quae liber alia potentia est in composito: character autem est in anima intellectiua: quod ex eo patet, quod est perpetuus, remanens in anima separata: in cuius signum si baptizatus aut ordinatus resurgeret, non rebaptizaretur aut reordinaretur. ¶ Ab obiectionem autem dicitur, quod licet maior sit uera de uirtute seu habitu, non tamen est uera de potentia: character autem non est uirtus aut habitus, sed potentia, licet enim habitus in parte intellectiua sit ad cognoscendum uel appetendum: potentia tamen opposita ad naturum esse potest, immo debet: quoniam in intellectus ipse sufficit pro potentia ad intelligendum & uoluntas pro potentia ad appetendum. Quocirca cum character sit potentia in parte superiori: anima ad recipiendum, uel tradendum cultum protestantem huiusmodi, rationabiliter ponitur in subiecto fidei, ut in littera dicitur.

¶ Super Quaestione sexagesimatercia Articulum quintum.

IN titulo aduerbe, quod ly indelebiliter potest dupliciter accipi, uel per negationem omnis potentiae etiam logicae, ad deletionem, & sic esset sensus, an character insit indelebiliter, ita quod implicet contradictionem ipsum deleri, & sic sensus procul est ab intentione: potest enim a Deo deleri, desinendo conseruare ipsum: uel per negationem propriae seu proxima naturalis potentiae ad deletionem, & hic sensus est intentus: non enim queritur quis possit Deum facere, sed quid supra naturam conueniat characteri.

In corpore est vna conclusio: Character indelebiter manet in anima. Probatur: Omnis sanctificatio, quae fit per sacerdotium Christi, est perpetuae consecrata manente, sed character sacramentalis est quaedam participatio sacerdotii Christi aeterni, in eius fide: Ius secundum animae partem incorruptibile, ergo character indelebiter manet in anima. Maior & probatur & declaratur: Probatur quidem: quia sacerdotium Christi est aeternum, ut patet auctoritate scripturae. Declaratur vero ex eo, quod res inanimatae consecrata a ministris sacerdotii Christi, retinent consecrationem, quod in hunc, ut patet in Ecclesiis, calicibus, &c. Maior vero quod ad primam partem, declaratur ex duobus. Primo, ex proportionatae Christi secundum plenam sacerdotii potestatem, & fidelium eius est aliqua potestatem respectu sacramentorum, & cultus &c. Secundo, ex hoc, quod Christo non conuenit habere characterem. Quod secundum autem partem, aeterni non oportet aliter probari. Quo ad tertiam vero probatur ex eo, quod anima est subiectum characteris sacerdotii intellectum.

Aduerte hic, quod in minori propositione apponimus ly aeterni, propterea quia character habet rationem instrumentalis. Ceterum, quod nisi principale ages sit aeternum, impossibile est ponere instrumentalem eius virtutem perpetuam. Aduerte secundo ly re consecrata manente: quoniam inde apparet responsio ad 5o num. in 4. sent. dist. 6. quod 9. obicitatem ex indelebilitate characteris negatione virtutis supernaturalis in sacramentis: quia virtus illa nunquam potest corrumpi eodem modo, quo characterem indelebiter Thomas ponit. Respondemus liquidem, quod virtus in sacramentis existens manet quantum sacramentum manet, sicut & character durat, quantum anima durat: duratur siquidem sacramentum durat, & virtus illa. Et sicut si cessaret esse anima, cessaret & eius character, cessante sacramentum, cessat virtus in illo. Et quoniam constituta sacramenta omnia paululum dura

resurrectionem non erit matrimonium, quia cessabit generatio ad quam ordinatur matrimonium. Cultus autem exterior, ad quem character ordinatur, non remanebit in patria, in qua nihil agetur in figura, sed totum in nuda veritate, ergo character sacramentalis non manet in perpetuum in anima, & ita non inest indelebiter.

SED CONTRA est, quod Augustinus dicit in secundo contra Parmenianum, non minus haerent sacramenta christiana quam corporalis nota militie: sed character militaris non repetitur, sed agnitus approbatur in eo qui veniam meretur ab imperatore post culpam, ergo nec character sacramentalis deleri potest.

RESPONDEO. Dicendum, quod (sicut dictum est) character sacramentalis, est quaedam participatio sacerdotii Christi in fidelibus eius: ut scilicet sicut Christus habet plenam spiritualis sacerdotii potestatem, ita fideles eius ei configurentur in hoc, quod participant aliquam spirituales potestatem respectu sacramentorum, & eorum quae pertinent ad diuinum cultum: & propter hoc etiam Christo non competit habere characterem, sed potestas sacerdotii eius comparatur ad characterem, sicut id, quod est plenum & perfectum ad aliquam sui participationem. Sacerdotium autem Christi est aeternum, secundum illud Psalm. 109. Tu es sacerdos in aeternum, secundum ordinem Melchisedech. Et inde est, quod omnis sanctificatio, quae fit per sacerdotium eius, est perpetua, re consecrata manente, quod patet etiam in rebus inanimatis, nam ecclesiae uel altaris manet consecratio semper, nisi destruat. Cum igitur anima sit subiectum characteris secundum intellectum partem, in qua est fides, (ut dictum est) manifestum est, quod sicut intellectus perpetuus est, & incorruptibilis, ita character indelebiter manet in anima.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod aliter est in anima gratia, & aliter character. Nam gratia est in anima sicut quaedam forma habens esse completum in ea: character autem est in anima, si-

re, utpote habentia verba pro formis, ideo mirum non est si spirituales uirtutes eorum crebro esse desinant.

In responsione ad primum, aduerte rationem Auctoris, ex philosophia non solum principia, sed testimonium ad sensum habere. Videmus enim motum caelestem durationem ex parte motus foris: tantumque sit huiusmodi rerum (quarum esse consistit in fieri) duratio ex parte agentis, ut negantes cōseruari permānentes res manu Creatoris concedant huiusmodi res imperfectas posse perpetuari ab agente perpetuo, ut Auer. in 12. Metaph. testatur. Et habes in hac littera aliam rationem radicale huius differentiae, inter formam habentem esse completum, & formam, quae est uis instrumentalis, quia, sicut illa quasi fixa in subiecto, sequitur conditione subiecti: ista uero quasi defluxus quidem agentis illius sequitur conditionem.

AD SECUNDUM dicendum, quod sicut Augustinus dicit ibidem, nec ipsos apostatas uidemus care re baptisate: quibus utique per poenitentiam redeuntibus non restituitur, & ideo amitti non possunt, & huius ratio est: quia character est uirtus instrumentalis, ut dictum est. Ratio autem instrumenti consistit in hoc, quod ab alio moueatur: non autem in hoc quod ipsum se moueat, quod pertinet ad uoluntatem. Et ideo quantumcumque uoluntas moueatur in contrarium, character non remouetur propter immobilitatem principalis mouentis.

AD TERTIUM dicendum, quod quamuis post hanc uitam non remaneat exterior cultus: remanet tamen finis illius cultus: & ideo post hanc uitam remanet character, & in bonis ad eorum gloriam, & in malis ad eorum ignominiam: sicut etiam militaris character remanet in militibus post adeptam uictoriam, & in his, qui uicerunt, ad gloriam, & in his qui sunt uicti, ad poenam.

ARTICVLVS VI.

Utrum per omnia sacramenta nouae legis imprimatur character.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur, quod per omnia sacramenta nouae legis imprimatur character. Per omnia enim sacramenta nouae legis fit aliquis particeps sacerdotii Christi: sed character sacramentalis nihil est aliud quam participatio sacerdotii Christi. ut dictum est. ergo uidetur, quod per omnia sacramenta

mirum non est si spirituales uirtutes eorum crebro esse desinant. In responsione ad primum, aduerte rationem Auctoris, ex philosophia non solum principia, sed testimonium ad sensum habere. Videmus enim motum caelestem durationem ex parte motus foris: tantumque sit huiusmodi rerum (quarum esse consistit in fieri) duratio ex parte agentis, ut negantes cōseruari permānentes res manu Creatoris concedant huiusmodi res imperfectas posse perpetuari ab agente perpetuo, ut Auer. in 12. Metaph. testatur. Et habes in hac littera aliam rationem radicale huius differentiae, inter formam habentem esse completum, & formam, quae est uis instrumentalis, quia, sicut illa quasi fixa in subiecto, sequitur conditione subiecti: ista uero quasi defluxus quidem agentis illius sequitur conditionem.

Super Quaestione sexagesimae tertiae Articulus sextus.

Titulus clarus est. In corpore una conclusio: Per tria sacramenta tantum imprimatur character. Hac conclusio quo ad exponere negatiua implicite ponitur in littera. Et sicut tota in littera implicite probatur, sicut ponendo supradicta de characteribus, quod est potestas ad recipiendum vel tradendum ea, quae sunt diuini cultus. Ex hoc, non supposito principio procedit Auctor, quasi subsumendo, quaedam sacramenta non spectare directe ad nouum cultum diuinum, aut non ordinare ad recipiendum vel tradendum: ac per hoc in his non imprimi characterem, unde distinguitur in primis Auctor duos sacramentorum fines, scilicet remedium peccati, & diuinum cultum. Et in primo omnia dicit conuenire: in secundo autem non quod probat de sacramentis poenitentiae: subdistinguit deinde in tria membra sacramenta ordinata ad secundum finem, & excluso uno eorum, scilicet Eucharistiae, concludit, reliqua duo genera imprimere characterem. Et clare patet processus in littera. Aduer-

Art. 2.

Lib. 1. contra Dona. par. 1. a prin. to. 7.

In solutio- ne p. 2.

Intra. q. 72. artic. 5. Et 4. di. 4. q. 1. art. 4. q. 2. & 3. Et q. 3. art. 2. q. 3. Et dist. 7. q. 2. art. 1. q. 1. & q. 3. art. 1. q. 1. Et dist. 21. q. 1. art. 2. q. 3.

2. h. 1. ca. 1. q. 2. ca. 1. q. 2.

Art. 1. huius q. 2.

Art. 1. huius q. 2.

Art. 1. huius q. 2.

Aduerte hic, quod circa eucharistiae sacramentum possunt duo considerari, scilicet ipsum sacramentum (quod nihil aliud est quam actio sacramentalis confisles in consecratione materiae) & potest considerari usus sacramenti, quo Eucharistia percipitur a nobis. Et de primo quidem, an imprimat characterem, sub questione cadere non potest, quia actio illa nihil ponit in animabus nostris: sed ad materiam exteriorē terminatur. De secundo autem Auctor loquitur, reddens rationem quare non imprimat nobis characterē, & cum hoc magnificans ipsum, quod continet Christum, in quo est fons omnium characterum.

Quaest. praeced. ar. 1.

Quaest. 62. ar. 5.

Ca. 3. eccle. hierar. circa prin. illius.

Q. 27. ar. 5.

ta nouae legis imprimatur character.

¶ 2. Praet. Character se habet ad animam, in qua est, sicut consecratio ad res consecratas: sed per quodlibet sacramentū nouae legis homo recipit gratiam sanctificantem, sicut ut supra dictum est, ergo uidetur quod per quodlibet sacramentum nouae legis imprimatur character.

¶ 3. Praet. Character est res & sacramentum. In quolibet autē sacramento nouae legis est aliquid quod est res tantum, & aliquid quod est sacramentum tantum, & aliquid quod est res & sacramentum, ergo per quodlibet sacramentum nouae legis imprimatur character.

SED CONTRA est, quod sacramenta in quibus imprimatur character non reiterantur, eo quod character, est indelebilis, sicut ut dictum est: quaedam autem sacramenta iterantur, sicut patet de penitentia, & matrimonio, ergo non omnia sacramenta imprimunt characterem.

RESPON. Dicendum, quod sicut supra dictum est sacramenta nouae legis ad duo ordinantur: scilicet in remedium peccati, & ad cultum diuinum. Est autem omnibus sacramentis commune, quod per ea exhibetur aliquod remedium contra peccatum, per hoc quod gratiam conferunt: non autem omnia sacramenta ordinantur directe ad diuinum cultum: sicut patet de poenitentia, per quam homo liberatur a peccato: non autem per hoc sacramentum exhibetur homini aliquid de nouo, pertinens ad diuinum cultum, sed restituitur in statum pristinum. Pertinet autem aliquod sacramentum ad diuinum cultum tripliciter: uno modo, per modum ipsius actionis alio modo, per modum agentis: tertio modo, per modum recipientis. Per modum quidem ipsius actionis pertinet ad diuinum cultum eucharistia, in qua principaliter diuinus cultus consistit, in quantum est ecclesiae sacrificium: & per hoc idem sacramentum non imprimatur homini character: quia per hoc sacramentum non ordinatur homo ad aliquid aliud ulterius agendum, vel recipiendum in sacramentis, cum potius sit finis & consummatio omnium sacramentorum, ut Dionysius dicit 3. c. Eccle. hierar. continet tamen in se ipsum Christum, in quo non est character: sed tota sacerdotii plenitudo. Sed ad agentes in sacramentis, pertinet sacramentum ordinis: quia per hoc sacramentum deputantur homines ad sacramentum baptismi: quia per ipsum homo accipit potestatem recipiendi alia ecclesiae sacramenta, unde baptismus dicitur esse ianua omnium sacramentorum. Ad idem etiam ordinatur, quodammodo confirmatio, ut infra suo loco dicitur. sicut & ideo per haec tria sacramenta character imprimatur, scilicet per baptismum, confirmationem, & ordinem.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod per omnia sacramenta sit homo particeps sacerdotii Christi, utpote percipiens aliquem effectum eius: non tamen per omnia sacramenta aliquis deputatur ad agendum aliquid vel recipiendum, quod pertineat ad cultum sacerdotii Christi: quod quidem exigitur ad hoc, quod

sacramentum characterem imprimat.

AD SECUNDUM dicendum, quod per omnia sacramenta sanctificatur homo, secundum quod sanctitas importat munditiam a peccato, quae fit per gratiam: sed specialiter per quaedam sacramenta, quae characterem imprimunt, homo sanctificatur quaedam consecratione, utpote deputatus ad diuinum cultum: sicut etiam res inanimatae sanctificari dicuntur, in quantum diuino cultui deputantur.

AD TERTIUM dicendum, quod licet character sit res & sacramentum, non tamen oportet omne id, quod est res & sacramentum, esse characterem: quid autem sit res & sacramentum, in alijs sacramentis infra dicetur.

QVAESTIO LXIII.

De causa sacramentorum, in decem articulis diuisa.

Super Quaestiois sexagesimae articulum primum.

DEINDE considerandum est de causa sacramentorum, siue per auctoritatem, siue per ministerium.

ET CIRCA hoc quaeruntur decem.

- ¶ Primo, Vtrum solus Deus interiorius operetur in sacramentis.
- ¶ Secundo, Vtrum institutio sacramentorum sit solum a Deo.
- ¶ Tertio, De potestate, quam Christus habuit in sacramentis.
- ¶ Quarto, Vtrum illam potestatem potuerit alijs communicare.
- ¶ Quinto, Vtrum potestas ministerij in sacramentis, conueniat malis.
- ¶ Sexto, Vtrum mali peccent dispensando sacramenta.
- ¶ Septimo, Vtrum angeli possint esse ministri sacramentorum.
- ¶ Octauo, Vtrum intentio ministri requiratur in sacramentis.
- ¶ Nono, Vtrum requiratur ibi recta fides: ita scilicet, quod infidelis non possit tradere sacramenta.
- ¶ Decimo, Vtrum requiratur ibi recta intentio.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum solus Deus operetur interiorius ad effectum sacramenti.

AD PRIMUM sic proceditur. Videtur, quod non solus Deus, sed etiam minister interiorius operetur ad effectum sacramenti. Interior enim sacramenti effectus, est ut homo purgetur a peccatis, & illuminetur per gratiam: sed ad ministros ecclesiae pertinet purgare, illuminare & perficere, ut patet per Dionysium in 5. c. Cele.

Titulus clarus est.

In corpore una ponitur distinctio bi membris cum duabus conclusionibus singulis, iuxta singula membra, distinctio est: Operari effectum contingit vel per modum principalis agentis, vel per modum instrumenti. Prima conclusio est, solus Deus primo modo operatur effectum interiorum sacramentis. Et probatur dupliciter, ut patet clare in littera. Secunda vero conclusio est: Homo potest operari ad interiorum effectum sacramentis secundo modo. Et probatur quia minister habet rationem instrumenti, &c.

Aduerte hic, quod cum in littera dicitur, Solus Deus est causa gratiae, intelligas de causa principali: quoniam de illa est sermo in prima conclusione, pro qua hoc dicitur, & superius determinatum est sacramenta causare instrumentaliter gratiam. Et hic in secunda conclusione dicitur, hominem ministerialiter causare interiorum effectum sacramenti eadem ratione, quia sacramentum est causa gratiae: quoniam ministro operatur Deus, sicut & sacramentali locutione, ut instrumento ad causandum interiorum effectum sacramenti. Immo una eademque vis instrumentalis perfecta est

In materia causae, in specie

Titulus clarus est

D. 4. ar. 1.

Infra ar. Et 4. dicitur q. 2. ar. 1.